

PASTORALNE SMJERNICE KATEKUMENSKI ITINERARIJ ZA BRAČNI ŽIVOT

Dicastero per i laici, la famiglia e la vita, Itinerari catecumenali per la vita matrimoniale. Orientamenti pastorali per le Chiese particolari (15. 6. 2022.), Libreria Editrice Vaticana 2022, Città del Vaticano. (Dikasterij za laike, obitelj i život, *Katekumenski itinerarij za bračni život. Pastoralne smjernice za mjesnu Crkvu*, Libreria Editrice Vaticana, Vatikan, 2022.)

U predgovoru dokumenta koji je objavio Dikasterij za laike, obitelj i život, papa Franjo naglašava da se radi o pastoralnim smjernicama za svaku mjesnu Crkvu, odnosno, otvarajući obiteljski pastoral suvremenim obiteljskim izazovima, teži cjelovitoj obnovi pastorala. Sukladno pozivu pape Ivana Pavla II., a na tragu svoje pobudnice *Amoris laetitia*, papa Franjo, svjestan površne pripreve na ženidbu i žurne potrebe za pripravom, predlaže i poziva Crkvu da, kao „pastoralno sredstvo”, odgovorno osmisli i provodi *katekumenski itinerarij za bračni život*, odnosno pripravu za brak. Prijedlog katekumenskog itinerarija sadrži tri pastoralna dijela: priprava za brak (dalja, bliža i neposredna), slavlje ženidbe i pastoralno praćenje u prvim godinama braka.

S obzirom na katekumenski oblik pripreve za brak dokument posvješćuje da se papa Franjo, u brizi za produbljenu pripravu za brak, nadahnjuje na krsnomu katekumenatu potičući supružnike da žive svoj brak počevši od iskustva vjere i susreta s Isusom Kristom. Smisao dokumenta je predstaviti neka opća načela i konkretne pastoralne prijedloge kako bi svaka mjesna Crkva i župna zajednica u tim okvirima izradila i provodila prikladan katekumenski put u svomu pastoralnom okružju (1. - 2.). Dikasterij, u doba društveno-kulturne metamorfoze, svjestan crkvenih, obiteljskih i antropoloških nevolja, ovim spisom potiče Crkvu da nadiđe uobičajene pastoralne modele i da se usmjeri prikladnijem pastoralnom radu, poglavito u pripravi za ženidbu.

Označnice katekumenskoga hoda

Zamisao katekumenskog hoda nije nova, ali papa Franjo na njoj insistira potičući provedbu ovoga dokumenta. U odgovoru na pitanje zašto katekumenat, dokument prije svega obrazlaže njegov početni smisao tvrdeći da su vjera i obraćenje bili znakovi novo-

ga života. Na sličan način bi danas formacija u vjeri i u stjecanju kršćanskoga načina života bila od velike pomoći glede ženidbenoga slavlja. No, pod *katekumenatom braka* ne podrazumijeva se samo kateheza, niti prenošenje nauka, nego je cilj učiniti sve da otajstvo sakramentalne milosti odjekne među supružnicima, tj. da Kristova nazočnost živi s njima i među njima. Pastoralne smjernice, koje se ne ograničuju na intelektualnu, teoretsku i opću formaciju, a koje nadilaze klasični „zaručnički tečaj”, insistiraju da se sa zaručnicima prođe put i produbi odnos koji vodi do susreta s Kristom i do ispravne prosudbe njihova osobnoga i bračnoga poziva. Osim katehetske metode nužan je razgovor s parovima, osobni susreti, molitva, liturgijska i sakramentalna slavlja, obredi, uzajamno suočavanje parova, rad stručnjaka, duhovne vježbe, suradnja sa župnom zajednicom (4. - 5.).

S obzirom na pastoralnu eklezijalnost dokument naglašava da se izrada *katekumenskog itinerarija* pripreve za ženidbu odnosi na crkvenu zajednicu, jer se cijela Crkva treba staviti u službu budućih obitelji, tj. pothvat u međusobnoj suradnji i u dogovoru s biskupom obnašaju svećenici, supružnici, redovnici i pastoralni djelatnici. U pripravi za vjenčanje bitno je voditi se činjenicom da ženidba nije točka dolaska, nego poziv i put svetosti koji obuhvaća cijeli život. Budući da vjernici laici u sakramentu ženidbe primaju posebno crkveno poslanje, treba ih odgovorno pripremati i pratiti. Dokument, u duhu sinodalnosti, tvrdi da je, radi djelotvorne obnove obiteljskoga pastorala, u župnim zajednicama i obiteljskim pokretima potrebna pripreva kako supružnika tako svećenika za uzajamno nadopunjavanje i crkvenu suodgovornost. Svi oni koji su uključeni u pastoral, poglavito župnici, pozvani su obavljati zadaću animiranja i koordinacije te slušati i verificirati hod pripreve. Budući da je pripreva zaručnika za ženidbu istinski čin evangelizacije, vjernici laici su, a posebno supružnici, pozvani zauzeto sudjelovati u evangelizacijskomu poslanju Crkve (6. - 10.).

Pastoralno obraćenje, koje ustrajno promiče papa Franjo, odnosi se i na obiteljski pastoral. Hod obnove ženidbenoga života u dokumentu označuje se u tri točke: transverzalnost, sinodalnost i kontinuitet. *Transverzalnost* znači da se ženidbeni pastoral ne ograničuje samo na „zaručničke susrete”, već „prelazi” na sva druga pastoralna područja. Time se izbjegava fragmentacija pastorala, a potiče sinergija pastorala djece, mladeži i obitelji, s kojima treba povezati „društveni pastoral”. Svrha toga pastorala je potaknuti linearni rast i postupno produbljenje vjere. Nezamjenjiva je uloga župnika, koji svoju koordinacijsku zadaću treba dijeliti s pastoral-

nim suradnicima. *Sinodalnost* upućuje na crkveno zajedništvo koje se ostvaruje u zajedničkomu hodu, usklađivanju svih pastoralnih područja i zauzetomu sudjelovanju svih članova u evangelizaciji. Upravo u sinodskom stilu treba živjeti pastoral ženidbenoga života. *Kontinuitet* se odnosi na *stalni* karakter pastora ženidbenoga života, što znači da treba djecu i mladež trajno pratiti u postupnom otkrivanju njihova poziva te im već od djetinjstva, pomoću kršćanske inicijacije, u vjeru ukorijeniti ženidbeni poziv. Dokument napominje da u redovitomu radu župne zajednice postoje razdoblja „pastoralnoga napuštanja”, kao što su npr. razdoblje nakon krštenja ili pričesti, a koja su uzrok udaljavanja od zajednice i vjere. Radi popunjavanja „pastoralnih praznina” treba tražiti pastoralna rješenja razmišljajući o katehetskoj formaciji (11. - 15.).

Stvarni prijedlog

Nadahnujući se na predkrsnomu katekumenatu, a uzimajući u obzir društveno-kulturni i pastoralni kontekst, zadaća je svake biskupije izraditi i osmisлити prikladan način pripreme za ženidbu. Budući da ne će uvijek biti moguće predloženi oblik primjenjivati u svim okolnostima, nužno je, na temelju razborite prosudbe, pristupiti prihvatljivijem načinu pripreme. Dikasterij preporuča da se predloženi oblik *ženidbenoga katekumenata* neko vrijeme provodi *ad experimentum* u svim ili nekim župama kao „pilot projekt”. Nakon početnog iskustva trebat će prikupiti mišljenja pastoralnih radnika i zaručnika koji su sudjelovali i pristupiti doradi predloženoga modela. U osmišljavanju *ženidbenoga katekumenata* bitna je pastoralna kreativnost, jer, osim zajedničkog itinerarija, trebat će personalizirati način pripreme radi različitih životnih okružja ženidbenih parova (16. - 18.).

Budući da pedagogija vjere zahtijeva osobni susret s Kristom i obraćenje, život i iskustvo Duha u crkvenomu zajedništvu, kao nadahnuće od velike koristi može biti obrednik: *Red pristupa odraslih u kršćanstvo*. Bitno je nastojati oko prvoga navještaja i mistagogije te povezanosti drugih sakramenata i ženidbe. Jer u *ženidbenomu katekumenatu* ne radi se toliko o stjecanju vještina, već o usmjerivanju, pomaganju i približavanju parovima na zajedničkomu putu. Sukladno tomu bitno je trajno usavršavanje svećenika i svih onih koji sudjeluju u pripravi da ne bi svojim stilom postali apstraktni. Brižljivost u načinu pripreme neizostavna je, jer mnogi parovi žive u zamršenim okolnostima suživota te ne mogu posve razumjeti smisao ženidbene sakramentalnosti. Zato je nuž-

na postupnost, prihvaćanje i potpora te svjedočanstvo kršćanskih supružnika, kojima treba dati više prostora u životu župne zajednice. Dokument ističe da u timu za pripravu, osim različitih bračnih parova, mogu možda biti i rastavljeni koji su ostali vjerni sakramentu te mogu ponuditi konstruktivan način pomažući pokazati lice gostoljubive Crkve. U obnovi obiteljskoga pastorala važna je suradnja župnih zajednica i pastoralnih područja da se svima omoguću priprava. Isto tako, u timu priprave za brak sugerira se uključiti iskusne osobe, jer postoje zamršena pitanja svojstvena bračnoj seksualnosti i otvorenosti životu na koja treba dati jasan odgovor. Tijekom itinerarija, a prije obreda vjenčanja, bitni su i drugi obredi, kao npr. predaja Svetoga pisma zaručnicima ili predstavljanje zajednici, koji označuju postupno prožimanje između rasta u vjeri i rasta u ljubavi zaručnika (19. - 23.).

Razdoblja, stupnjevi, propisi

Dokument predlaže da bi u pastoralnoj perspektivi bilo poželjno da katekumenskomu putu prethodi *pretkatekumensko razdoblje*, kao svojevrsna dalja priprava za brak, a tvorio bi ga pastoral djece i pastoral mladeži. Potom bi slijedilo *katekumensko razdoblje* koja bi se sastojala od tri različita stupnja: bliža priprava, neposredna priprava i praćenje tijekom prvih godina bračnoga života. Između *pretkatekumenskoga* i *katekumenskoga* razdoblja predviđen je svojevrsni srednji stupanj, tj. vrijeme u kojemu se prima pripravnike, a koje bi se moglo zaključiti uvodnim obredom u *ženidbeni katekumenat* (24.).

S obzirom na parove koji žive zajedno, sklopili su građansku ženidbu te imaju djecu, dokument ističe da treba personalizirati oblik praćenja na hodu sazrijevanja prema kršćanskoj ženidbi, odnosno za njih je nužno osmisliti nove prijedloge, tj. katekumenske putove izvan evolucijske pastoralne brige o mladeži. Tamo gdje u katehetskoj pripravi postoje neki „obredi”, koji bi se doživljavali kao anticipacija ženidbe ili bi se stvarao psihološki pritisak na zaručnike, dokument upućuje na razboritu prosudbu predlažući da ih se obnaša samo u određenoj skupini ili da ih se u potpunosti izbjegava (25. - 26.).

A. Pretkatekumensko razdoblje: dalja priprava

Dalja priprava prethodi katekumenskomu hodu, a cilj joj je već od djetinjstva „pripremiti tlo” iz kojega će niknuti sjeme budućega poziva na ženidbeni život. Da bi se ostvario postavljeni cilj Crkva

ima obvezu djeci naviještati naum Božje ljubavi čiji je znak brak te kod njih oblikovati zdravu kršćansku antropologiju i razvijati krsni identitet. Formaciju treba nastaviti s adolescentima i mladeži kako ne bi iz neznanja slučajno došli do odluke o sklapanju braka, koja može biti obilježena seksualnim iskustvima, a koja često uzrokuju emocionalne rane. Stoga dokument naglašava da u njihovu hod sazrijevanja bitnu ulogu ima pastoralni tim, pa je važno pripremati pastoralne radnike za prikladan način u pripravi za ženidbu. Osim što valja izbjegavati opasnosti za mladež kao što su hedonizam i konzumerizam te razdvajanje između seksualnosti i braka „zauvijek”, potrebno je u mladeži razvijati jasnu viziju bračne ljubavi, prosvjetljivati ih u ljubavi prema istini i sebedarju. Jedino mjesto odgoja afektivnosti ne može biti obitelj i zato im treba Crkva, koja je pozvana biti s njima i stvarati odgojne pastoralne programe za afektivnost i kršćansko poimanje ženidbe. O daljoj pripravi treba nastojati svaka župna zajednica, a radi duha crkvenoga zajedništva nužna je suradnja s crkvenim udrugama i laičkim pokretima. U pripravi za ženidbu mladeži pomaže bogata blizina i svjedočenje supružnika, zaručnika i onih koji žive čistoću prije braka, a isto tako trebaju im osobni susreti i razgovori u rasvjetljivanju nekih sumnji i nedoumica. U daljoj pripravi bitno je produbljivati vjeru i odnos s Bogom te ih voditi skladnomu rastu, koji ujedinjuje ljudsku i duhovnu dimenziju ljubavi (27. - 37.).

B. Međurazdoblje: primanje pripravnika

Tijek primanja pripravnika može trajati različito, od nekoliko tjedana do nekoliko mjeseci, zavisno o spremnosti parova. Prvi se susret ne bi smio ograničiti na formalni sastanak, nego na osobno upoznavanje, jer može biti presudan stil odnosa i primanje koje provodi pastoralni tim. Bitno je da trenutak primanja postane najava kerigme, tako da Kristova milosrdna ljubav predstavlja istinsko „duhovno mjesto”. Kroz dalju katehetsku pouku predočit će se narav ženidbene i obiteljske ljubavi i sve njezine značajnice predočujući ženidbu kao dar, kao pomoć koju Bog daje onima koji su raspoloženi ostvariti zahtjeve istinske ljubavi. U *međurazdoblju* treba se usmjeriti otvorenosti parova vjerskomu poimanju ženidbe izbjegavajući pritiske i potičući ih da razmišljaju i donesu zrele odluke o slavljenju sakramenta ženidbe. Kroz dijalog im treba pomoći da pročiste stavove i da sa *ženidbenim katekumenatom* nastave hod vjere, jer se mnogi žele vjenčati bez zrelog iskustva vjere i crkvene zauzetosti. Upravo se na to treba pastoralno usmjeriti vidjevši u njima dragocjenu prigodu za navještaj evanđelja te povezivati odnos vjere

i sakramenta ženidbe, jer je bitna njihova namjera da čine ono što Crkva namjerava činiti kada se slavi kršćanska ženidba.

S pastoralnog aspekta treba pozorno prosuditi stanja u kojima vjernici ne pokazuju dovoljnu raspoloživost za vjeru, jer ženidbi, za razliku od nesavršene raspoloživosti, ne mogu biti pripušteni mladenci koji izričito odbijaju ono što Crkva naučava o ženidbi. Veliku odgovornost imaju pastoralni radnici u pripravi za brak, pa pripravu trebaju shvatiti kao izazov za oživljavanje „sjemena” božanskog života. Posebnu pastoralnu brigu treba posvetiti mješovitim ženidbama, ženidbama s razlikom vjere ili parovima koji odbijaju *ženidbeni katekumenat*. One koji se odluče za katekumenski hod treba obredno uvesti i župnoj zajednici objasniti smisao *ženidbenoga katekumenata* te sve pozvati na zajedništvo i molitvu (38. - 47.).

C. Katekumensko razdoblje

Prema dokumentu, čije su naznake samo indikativne, katekumenat uključuje neposrednu pripravu i praćenje u prvim godinama braka. Predlaže, zavisno o okolnostima, da priprema traje otprilike godinu dana, a nakon odluke o vjenčanju slijedi neposredna priprema, koja traje nekoliko mjeseci, dakako trajanje tih razdoblja morat će se prilagoditi raznim uvjetovanostima. Katekumensko razdoblje, dakle, sastoji se od tri stupnja: *bliža priprema, neposredna priprema i praćenje tijekom prvih godina braka* (48.).

Prvi stupanj: bliža priprema

Svrha bliže pripreme je pomoći zaručnicima da tijekom *ženidbenoga katekumenata*, a pomoću kateheza, utemeljenih na Svetomu pismu, ponovno otkriju kršćansku poruku u njezinoj trajnoj novosti i posvijestiti im smisao crkvenoga života, molitve i sakramenata. Nužno je potaknuti ih da kroz inicijaciju u sakrament ženidbe spoznaju istinsku bit sakramenta ženidbe te produbiti problematiku odnosâ u bračnomu suživotu osvjetljajući njihove psihološke i emocionalne nedostatke, antropološke razlike, dinamiku bračne spolnosti, odgoj djece i roditeljske odgovornosti u nakani uzajamnoga rasta, postizanja unutarnje slobode i bračne radosti. Crkva se ne bi smjela bojati promicati krjepost čistoće, koja osim uzdržljivosti ima plemenitu dimenziju slobode od posjedovanja drugoga i nadilaženja manipulacije. Prvi stupanj, odnosno bližu pripravu trebalo bi dovršiti na način da se zaručništvo shvati kao vjerski

hod prema sakramentu ženidbe, da se parove osposobi za zdravu prosudbu u pogledu bračnoga poziva i poslanja te da ih se uputi da nastave životni i duhovni put s većom odlučnošću (49. - 63.).

Drugi stupanj: neposredna priprava

Nakon bliže priprave u mjesecima koji prethode slavlju vjenčanja događa se neposredna priprava za vjenčanje, u kojoj se treba obaviti susret i razgovor sa župnikom. U neposrednoj pripravi zaručnike treba podsjetiti na glavne sadržaje, koji su do tada obrađeni, insistirajući na slobodi i svijesti glede obveza koje preuzimaju izborom kršćanske ženidbe. Cilj neposredne priprave je prisjetiti se doktrinarnih, moralnih i duhovnih aspekata braka, smisla milosti, grijeha i sakramenta pomirenja, živjeti duhovna iskustva susreta s Gospodinom te se pripremiti za svjesno i plodonosno sudjelovanje u liturgiji vjenčanja. Budući da postoje razne zaručničke okolnosti, ipak im je i u ovom stupnju potrebno pružiti personalizirane razgovore s pastoralnim timom ili zrelim supružnicima kako bi zajedno produbili osobne aspekte odabira braka i pripadnost crkvenomu kontekstu. Približavajući se vjenčanju, zaručnici bi trebali posvijestiti da nisu promatrači, nego da su u ime Kristovo službenici slavlja svoga braka. Stoga je bitno, uz uključivanje njihove župne zajednice i šire obitelji u molitvu i podršku, posvetiti dovoljno prostora liturgijskoj pripravi, razumijevanju gesta i značenja obreda vjenčanja (64. - 73.).

Treći stupanj: praćenje u prvim godinama bračnoga života

Katekumenski hod ne završava činom vjenčanja, nego se promatra kao ulazak u „trajno stanje“, odnosno mladencima treba posvijestiti da je ženidba „otvoreni projekt“ u kojemu su pozvani surađivati sa sakramentalnom milošću preuzimajući zadaće i odgovornost. Isto tako, mladencima treba ponuditi katekumenski hod s povremenim susretima u župnoj zajednici, jer to je pravo vrijeme za „uvođenje u otajstvo“ pomoću bračne mistagoške kateheze. Treba im posvijestiti da je bitno od samoga početka uspostaviti svoje međuljudske odnose kao bračni čin, usklađivati svakodnevicu, produbljivati teme spolnoga i bračnoga života, dijalogizirati, usvajati nove navike, posvijestiti smisao prenošenja života i odgoja djece. Pastoral braka postaje pastoral bračne veze pomažući supružnicima, poglavito u vrijeme krize, da u srce usade čvrstu volju za obranom bračne zajednice i ustrajnost u svetosti bračne veze. Da bi u njima

sazreo identitet kršćanskih supružnika, treba ih poticati na susret s Kristom kao neizostavan izvor obnove bračne milosti, uključivati ih u župnu zajednicu i obiteljski pastoral, poticati ih da stječu bračnu duhovnost hraneći se sakramentima te ih podsjećati na smisao posebnoga poslanja kršćanskih supružnika (74. - 86.).

Praćenje parova „u krizi”

Sastavni dio bračnoga zajedništva jesu krize, koje mogu pomoći supružnicima biti sretni. U nadilaženju krize, zajedničke ili osobne, dobro je da župna zajednica ima pastoralnu službu praćenja parova u krizi, da joj se mogu obratiti oni koji su u takvom stanju, jer sprječavanje raspadanja bračne veze odlučujući je čimbenik u izbjegavanju rastave, premda je rastava ponekada neizbježna. Bitno je da uz župnika, kao „prateća zajednica” postoje supružnici, osobito oni koji su proživjeli krizu, da postanu „suputnici” brakovima u poteškoćama i već rastavljenima. Nužno je osigurati formaciju za parove koji će pratiti brakove u krizi ili rastavljene, jer njima i njihovoj djeci, osim psihološkoga razumijevanja treba duhovna pomoć. U tomu smislu dokument, na temelju Isusova putovanja u Emaus, a sljedeći katekumenski hod pripreme za brak, predlaže i razrađuje bazični model praćenja parova u krizi, odnosno onima koji prihvate prijedlog zajedničkoga puta pratnje mogu se izmjenjivati osobni i skupni susreti slušajući iskustva ljudske i duhovne blizine drugih. Daka-ko, svaka mjesna Crkva može razraditi svoj model praćenja parova u krizi, jer su pastiri, mjesna Crkva i župna zajednica pozvani s velikom brižljivošću pratiti takve obitelji (87. - 94.).

Alojzije Čondić